

ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
 ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ**

2. ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐՁ

2.1 Աշտարակ քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
33				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ «ՎԵՐԻՆ ՆԱՎԵՐ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից մոտ 2.5 կմ ամ, Աշտարակ-Գյումրի ճանապարհից 20-30 մ հվ	Հ	Փարպի գյուղի «Վերին Նավեր» դամբարանադաշտի (պետ. ցուցակ՝ 2.110.2) աե հատ- վածի մեծ դամբա- նաբլուրներն են
34				ՀՆՁԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	4-13 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, «Հնձանաբազեր» վայրում	Հ	պեղվել է 4 հնձան
35				ՔԱՐԱՅՐ- ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐ «ԴԱՐԱԲԱՎՈՐ»	միջնադար	Քասախի կիրճում	Հ	համալիրի մաս կազմող «Նահատակի» տապանաքարը պետ. ցուցակում ներկայացված է իբրև առանձին հուշարձան (2.1.30)

2.1.1 Մուղնի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	2.8			Տապանաքար Փիրիբեկի	1611 թ.	գյուղի հվ եզրին, գերեզմանոցում	Հ	
8				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2 հազ.	Աշտարակ քաղաքից 0.5 կմ աե, Երևան-Վանաձոր նոր մայրուղու աջ կողմում, Քասախ գետի աջափնյա բարձրադիր հրվանդանի վրա	Հ	
9				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 4-2 հազ.	Աշտարակ քաղաքից 0.5 կմ աե, Երևան-Վանաձոր նոր մայրուղու աջ կողմում, Քասախ գետի աջափնյա բարձրադիր հրվանդանի վրա գտնվող ամրոցից 0.5 կմ հս	Հ	

	9.1			աշտարակ-դիտակետ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	
--	-----	--	--	-----------------	---------------	--	---	--

2.2 Ապարան քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9.				ՄԱՏՈՒՌ ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ	17-18 դդ.	քաղաքի Սբ Խաչ եկեղեցուց (Քասախի բազիլիկա) 500 մ հվ-ամ	Տ	

2.10 Անտառուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	2.3			Խաչքար	13-14 դդ.	գյուղի Սբ Աստվածածին եկեղեցուն	Հ	վերնամասը՝ կտրված
				«ԿԻՐԱԿՆԱՍՈՒՏ» ՄԱՏՈՒՌ	միջնադար	գյուղի մեջ	Հ	
	3.1			Խաչքար	10 դ.	«Կիրակնամուտ» մատուռում	Հ	
4	3.2			Կոթող	5-7 դդ.	ազուցված է «Կիրակնամուտ» մատուռի պատին	Հ	
				ՎԻՇԱՊԱՔԱՐ	Ք.ա. 3-2 հազ.	Սև լճի հվ ափին	Հ	

2.12 Ավան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
32				ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 3 կմ ան, «Ձյանբերդ» գյուղատեղիի գերեզմանոցում	Հ	
33				ԿՈԹՈՂ	5-7 դդ.	գյուղից 3 կմ ան, «Ձյանբերդ» գյուղատեղիի գերեզմանոցում	Հ	

2.22 Արուն գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
17				ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի մեջ, Արամ Հովհաննիսյանի տան բակում	Հ	
18				ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	գյուղի գոմերի մոտ	Տ	երկատված

19				ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	գյուղի մեջ, Սիրակ Հարությունյանի տան բակում	Հ	
20				ԽԱՉՔԱՐ	12 դ.	գյուղից 500 մ հս, քարավանատան ճանապարհին	Հ	
21				ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի մեջ, Բաբկեն Հովհաննիսյանի այգու մոտ	Հ	
22				ԿՈԹՈՂ	5-7 դդ.	գյուղի մեջ, Հրաչ Հարությունյանի տան բակում	Հ	

2.26 Բարոժ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4				ԲԱՏՕԹՅԱ ԿԱՅԱՆ «ԱՐԵԳՈՒՆԻ ԲԼՈՒՐ»	քարե դար	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ	Հ	
5				ԲԱՏՕԹՅԱ ԿԱՅԱՆ «ԵՐԿԱՐՈՒԿ ԲԼՈՒՐ»	քարե դար	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ	Հ	

2.40 Եղիպատրուշ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6				ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ	16-17 դդ.	գյուղի հս-աե մասում, «Բանդի» գերեզմանոցում	Տ	արձանագիր, տեղահանված

2.58 Կարբի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	9.10			Խաչքար	1458 թ.	գյուղամիջյան Սբ Աստվածածին եկեղեցում	Հ	
		10.10. 17		Կոթող	7 դ.	գյուղի Սբ Գևորգ («Հոնոյենց ժամ») եկեղեցու մոտ	Հ	

2.106 Տեղեր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՏԵՂԵՐ»	18-20 դդ.	Տեղերի վանական համալիրի ամ կողմում	Տ	

2.109 Ուշան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	2.1			ժայռախաչ	1242 թ.	գյուղի հս մասում, «Բառոժ» ամրոցում, ժայռաբեկորի վրա	Հ	
	2.2			ժայռախաչ	1251 թ.	գյուղի հս մասում, «Բառոժ» ամրոցում, ժայռաբեկորի վրա	Հ	

2.110 Փարպի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
		3.1.12		Խաչքար	16-17 դդ.	գյուղի հվ-աե մասում, Սբ Գր. Լուսավորիչ եկեղեցու հվ պատին հենած՝ գերեզմանոցում	Հ	
	3.2			Խաչքար	17 դ.	գյուղի հվ-աե մասում Սբ Գր. Լուսավորիչ եկեղեցու բեմին	Հ	
12				ՀՆԱՎԱՅՐ «ՆԵՐՔԻՆ ՆԱՎԵՐ»	Ք.ա. 23-21 դդ.	գյուղից մոտ 5 կմ հվ, Շահվերդ գետի ձախ- ափնյա հրվանդանի վրա, Փարպի և Օշական գյուղերի միջև ընկած տարածքում	Հ	դամբարանադաշտը տարածվում է նաև Օշական գյուղին պատկան հողերում

2.113 Օշական գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
33				ՀՆԱՎԱՅՐ «ՆԵՐՔԻՆ ՆԱՎԵՐ»	Ք.ա. 23-21 դդ.	գյուղից մոտ 5 կմ հվ, Շահվերդ գետի ձախ- ափնյա հրվանդանի վրա Փարպի և Օշական գյուղերի միջև ընկած տարածքում	Հ	հնավայրի կլոր կառույցներն ու քարայր-կացարան- ներն են. դամբարա- նադաշտը տարած- վում է նաև Փարպի գյուղի հողերում

ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
 ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ**

4. ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ

4.18 Արտանիշ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
8				ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի մեջ	Հ	փոքր
9				ԽԱՉՔԱՐ	13-14 դդ.	գյուղի մեջ	Հ	մեծ

4.27 Գեղիովիտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
22				ԿԱՍՈՒՐՁ	1895 թ.	գյուղից 20 կմ հվ, Ար-գիճի գետի Ծաղկաշեն վտակի վրա, Սելիմի քա-րավանատուն տանող հին ճանապարհին	Տ	

4.66 Ներքին Գետաշեն գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
13				ԽԱՉՔԱՐ	1295 թ.	գյուղի մեջ, բարձունքի վրա, Սբ Գր. Լուսավորիչ եկեղեցուց քիչ հեռու	Հ	

4.74 Շորժա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
		4.5.2		Խաչքար	մջնդ	գյուղի աե մասում, 17 դ. եկեղեցու մոտ տարած-վող գերեզմանոցում	Հ	թևավոր

4.77 Զիլ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3				ԽԱՉՔԱՐ ԴԼՄԻԿԻ	15-16 դդ.	գյուղի եզրի գերեզմանոցում, հիմնահողային ճանապարհի և աղբյուրի մոտ	Հ	արձանագիր

4			ԽԱՉՔԱՐ	13-14 դդ.	Արտանիշ տանող ճանապարհից ծախս, մայրուղուց մոտ 30 մ հվ, խնձորենու տակ	S	տեղափոխված է Ղուշչի գյուղից
---	--	--	--------	-----------	---	---	--------------------------------

ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
 ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ**

9. ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶ

9.36 Չիվա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2				ԽԱՉՔԱՐ	1306 ք.	գյուղից 8 կմ հս, Վարդանես գյուղատեղիից 1 կմ հս-աե	Հ	ժայռաքանդակ

9.37 Ռինդ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9				ԽԱՉՔԱՐ	13-14 դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-աե, Արենի տանող ճանա- պարհից աջ	Հ	
10				ԽԱՉՔԱՐ	14 դ.	գյուղից 4.7 կմ հս, ջրաղացից 0.6 կմ հս, Ղոզլջա գետակի ձախ կողմում, գերեզմանոցի մոտ	Հ	
11				ԽԱՉՔԱՐ	15-16 դդ.	գյուղի աե մասում, Անդրանիկ Գալստյանի տնից 180 մ հվ-աե, տնամերձ հողամասի եզրին	Հ	միջնադարյան տապանաքարի հարևանությամբ
12				ԽԱՉՔԱՐ	15-16 դդ.	գյուղի աե մասում, Անդրանիկ Գալստյանի տնից 230 մ հվ-աե, գառիթափ լանջի վրա	Հ	
13				ԽԱՉՔԱՐ	15-16 դդ.	գյուղի աե մասում, նախորդի մոտ	Հ	
14				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՁՈՐՎԱԾՆԵՐԻՆ	1983 ք.	գյուղի կենտրոնում	Տ	

ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԼՈՌՈՒ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
 ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ**

5. ԼՈՌՈՒ ՄԱՐԶ

5.27 Գարգառ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6				ՀՈՒՇԱՂՔՅՈՒՐ «ԱԼ. ՊՈՒՇԿԻՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ԱԼ. ԳՐԻԲՈՅԵՂՈՎԻ ԴԻԱԿԱՌՔԻՆ»	1930- ական թթ.	գյուղից 1.5 կմ հվ, Գարգառ-Վանաձոր ճանապարհին	S	ճարտ.՝ Մ. Մազմանյան, քանդ.՝ Ա. Սարգսյան

ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
 ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ**

1. Երևան քաղաք

1.2 Ավան թաղ.

Հուշարձանի արտաքին տեսքի սկզբնական վիճակի համարը	Հուշարձանի առաջարկվող ենթահամարը (ենթահամարները)			Հուշարձանախումբը, հուշարձանը	Ժամանակը	Տեղը բնակավայրի նկատմամբ, հասցեն	Նշանակությունը / տեղական համընկրվածություն	Ծանոթություն
	1	2	3					
	6.82			Տապանաքար	16 դ.	Ն. Սաֆարյան և Մարշալ Խուդյակով փ. միջև, Ավանի կենտր. գերեզմանոցի հիմնական հատվածի կենտր. մասում	Հ	ուղղանկյունաձև, քանդակազարդ
	6.83			Տապանաքար	16-17 դդ.	Ն. Սաֆարյան և Մարշալ Խուդյակով փ. միջև, Ավանի կենտր. գերեզմանոցի հիմնական հատվածի կենտր. մասում	Հ	ուղղանկյունաձև, քանդակազարդ
	6.84			Տապանաքար	16-17 դդ.	Ն. Սաֆարյան և Մարշալ Խուդյակով փ. միջև, Ավանի կենտր. գերեզմանոցի հիմնական հատվածի առ մասում	Հ	ուղղանկյունաձև, քանդակազարդ
		11.3.10		Խաչքար	վաղ միջնադար	Ն. Սաֆարյան փող., Ավանի Սբ Աստվածա- ծին կիսավեր եկեղեցու գերեզմանոցում	Հ	պահպանվել է 2/3-ը

		12.2.6	Խաչքար	16 դ.	Ավանի 14 փող., 4-րդ նրբ., Սբ Աստվածածին (ծխական) եկեղեցու հս պատի տակ, կոթողի արձանագիր պատվանդանի մոտ, գերեզմանոցում	S	պահպանվել է ստորին կեսը
		12.2.7	Խաչքար	16-17 դդ.	Ավանի 14 փող., 4-րդ նրբ., Սբ Աստվածածին (ծխական) եկեղեցու հս պատի տակ, կոթողի արձանագիր պատվանդանի մոտ, գերեզմանոցում	S	պահպանվել է ստորին կեսը

1.6 Կենտրոն թաղ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	76.1			Պարիսպ	16-17 դդ.	Երևանի բերդի տարածքում, Հրազդան գետի ձախ ափին	Հ	պահպանվել է մաս ամ հատվածից
227				ԱՌԱՆՁՆԱՏՈՒՆ («ԴԵՐԱՍԱՆԻ ՏՈՒՆ»)	1954 թ.	Ս. Մաշտոցի պող. 13	S	ճարտ.՝ Ս. Սաֆարյան
228				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐՅԱՆԻ	1971 թ.	Խանջյան փող. 27, Ալ. Սպենդիարյանի անվ. երաժշտական դպրոցի առջև	S	
229				ՍԶԿԻԹ ԹԱՓԱԲԱՇԻ	1687 թ.	Ռուսթավելու փող. 4	Հ	պարսկական, աղոթասրահը՝ կիսաքանդ
230				ՎԻՇԱՊԱՔԱՐ	Ք.ա. 3-2 հազ.	Կառավարական երրորդ շենքի գլխավոր ճակատի մոտ	Հ	ցուլի պատկերով
231				ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ	16-17 դդ.	Կառավարական երրորդ շենքի գլխավոր ճակատի մոտ	Հ	խոյառապան
232				ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ	16-17 դդ.	Կառավարական երրորդ շենքի գլխավոր ճակատի մոտ	Հ	ձիատապան, գլխամասը՝ կոտրված

1.7 Մալաթիա - Սեբաստիա թաղ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9				ԽԱՉՔԱՐ	14-15 դդ.	Սեբաստիայի փող., թաղապետարանի մոտ, Սբ Աստվածածին եկեղեցուց 10 մ հս	S	պարզ է, ինքնատիպ հորինվածքով
10				ՀՈՒՇԱՐՉԱՆ «ՎԱՐԱԳՆ ՎԻՇԱՊԱՔԱԴ»	1975 թ.	Ծովակալ Իսակովի պող. և Սեբաստիա փող. խաչմերուկի հատվածում	Հ	քանդ. Կ. Նուրիջանյան

1.12 Քանաքեռ - Չեյթուն թաղ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	5.39			Խաչքար Եղիսաբեթի	16-17 դդ.	Քանաքեռի Սբ Աստվածածին եկեղեցու ան պատի տակ, ներքուստ	S	պահպանվել է վերնամասը
	10.5			«Հաղթանակ» զբոսայգու մուտքը		Ազատության պող. կողմից	Հ	ճարտ. Ռ. Իսրայելյան
16				ԽԱՉՔԱՐ	1551 թ.	Քանաքեռ-Չեյթուն թաղամասի գործող գերեզմանոցի հվ-ամ մասում	Հ	
17				ՀՈՒՇԱՐՉԱՆ ԱՐՄԵՆԱԿ ՄՆՋՈՅԱՆԻ	1973 թ.	Ազատության պող. 26, նուրբ օրգանական քիմիայի ինստիտուտի բակում	S	

ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
 ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ**

8. ԱՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ

8.76 Շուռնուխ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԵԿԵՂԵՑԻ	18-19 դդ.	գյուղից 2 կմ հս-աե, Որոտանի աջ ափին, կիր- ճի եզրին, անտառում, ջրբաժանի վրա	S	միանավ

8.78 Որոտան (Ուռուտ) գյուղ (Սիսիանի ենթատարածք)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	15-17 դդ., 19-20 դդ.	գյուղից 500 մ հվ-ամ, Որոտան գետի ձախ ափին, սարալանջի վրա, Մելիք Թանգիի կամրջի մոտ	Հ	Օրբեյան իշխանական տան Բուրթեյան ճյուղի ներկայացուցիչնե- րի գերեզմանոցն է,
	4.1			Տապանաքար Զուլփիքարի	1503-1504 թթ.	գյուղից 0.5 կմ հվ-ամ, Որոտանի ձախ ափին, Մելիք Թանգիի կամրջի մոտ	Հ	օրորոցածն
	4.2			Տապանաքար Փերիխանի	1503-1504 թթ.	գյուղից 0.5 կմ հվ-ամ, Որոտանի ձախ ափին, Մելիք Թանգիի կամրջի մոտ	Հ	ուղղանկյունածն

8.80 Սալվարդ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ԶՈՐՎԱԾՆԵՐԻՆ	1967 թ.	գյուղի կենտրոնում, գյուղապետարանի մոտ	S	տարածքը պարսպապատ է

8.101 Տեղ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
19				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ ՄԵԼԻՔ ԹԱՂԵՎՈՍԻ	19 դ.	գյուղի աե եզրին	S	կիսավեր, լքված